

Shuxrat MAKULOV,
Namangan davlat pedagogika instituti o'qituvchisi
E-mail: maqulovshuxratjon@gmail.ru,

PhD F.Xusanova taqrizi asosida

INNOVATIVE APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF INDEPENDENT THINKING SKILLS OF STUDENTS IN THE DISCIPLINE

Аннотация

This article analyzes innovative approaches to the development of independent thinking skills of students in the discipline. Independent thinking is an important skill that students need to actively participate in the educational process, freely express their thoughts and critically analyze. The article examines effective ways to develop independent thinking of students through interactive methods, didactic games and other innovative technologies. The role and importance of Educational Science in the development of creative thinking of students is also highlighted. The article includes practical recommendations for teachers and specialists in the field of Education.

Key words: Educational science, students, independent thinking, skills, innovative approach, interactive methods, didactic games, technologies, creative thinking, teachers, practical recommendations.

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К РАЗВИТИЮ НАВЫКОВ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ В ДИСЦИПЛИНЕ ВОСПИТАНИЕ

Аннотация

В данной статье анализируются инновационные подходы к развитию навыков самостоятельного мышления учащихся по дисциплине воспитание. Самостоятельное мышление-важный навык, необходимый учащимся для активного участия в учебном процессе, свободного выражения своих мыслей и критического анализа. В статье рассматриваются эффективные способы развития самостоятельного мышления учащихся с помощью интерактивных методов, дидактических игр и других инновационных технологий. Также будет освещена роль и значение дисциплины воспитание в развитии творческого мышления учащихся. В статье содержатся практические рекомендации для педагогов и специалистов в области образования.

Ключевые слова: Наука о воспитании, учащиеся, самостоятельное мышление, умения, инновационный подход, интерактивные методы, дидактические игры, технологии, творческое мышление, педагоги, практические рекомендации.

TARBIYA FANIDA O'QUVCHILARNING MUSTAQIL FIKRLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHGA INNOVATSION YONDASHUV

Аннотация

Ushbu maqolada tarbiya fanida o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga innovatsion yondashuvlar tahlil qilinadi. Mustaqil fikrlash o'quvchilarning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishlari, o'z fikrlarini erkin ifodalashlari va tanqidiy tahlil qilishlari uchun zarur bo'lgan muhim ko'nikmadir. Maqolada interfaol metodlar, didaktik o'yinlar va boshqa innovatsion texnologiyalar orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishning samarali usullari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda tarbiya fanining o'rni va ahamiyati ham yoritiladi. Maqola o'qituvchilar va ta'lim sohasidagi mutaxassislar uchun amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Tarbiya fani, o'quvchilar, mustaqil fikrlash, ko'nikmalar, innovatsion yondashuv, interfaol metodlar, didaktik o'yinlar, texnologiyalar, ijodiy tafakkur, o'qituvchilar, amaliy tavsiyalar.

Kirish. Bugun mamlakatimizda ta'lim-tarbiya tizimini yangi bosqichga ko'tarish, pedagog kadrlar tayyorlash sifatini ilg'or xalqaro standartlar asosida takomillashtirish va oliy pedagogik ta'limga qamrov darajasini oshirish borasida bir nechta samarali islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, pedagog kadrlar tayyorlashga ixtisoslashgan bir nechta oliy ta'lim muassasasi faoliyati yo'lga qo'yilmoqda. Mazkur ta'lim sohasi bo'yicha xorijiy davlatlar bilan qo'shma ta'lim dasturlari tashkil etildi. Oliy pedagogik ta'limni rivojlantirishning huquqiy-me'yoriy asoslari mukammal ravishda yaratildi [1]. Mazkur holat pedagogika sohasi uchun pedagog kadrlarni tayyorlash borasida uning sifatiga e'tiborni kuchaytirish, sohada ilg'or xorijiy tajribani keng joriy etish, pedagogik ta'lim infratuzilmasini rivojlantirishga asos bo'lmoqda.

Tarbiya fani nafaqat axloqiy qadriyatlarni shakllantirish, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Mustaqil fikrlash, o'quvchilarning o'z fikrini mustaqil ravishda shakllantira olish, turli masalalar bo'yicha mantiqiy va tanqidiy fikr yuritish olish qobiliyati bo'lib, har bir insonning intellektual va shaxsiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Tarbiya fanini o'qitishda o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatish, ularning nafaqat bilim olish, balki hayotda samarali va ongli qarorlar qabul qilish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Ushbu maqolada, tarbiya fanida

o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun Imrad asosida qanday yondashuvlarni qo'llash mumkinligi haqida so'z yuritiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Tarbiya fanida o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga innovatsion yondashuvlar sohasida bir qator olimlar va tadqiqotchilar ilmiy ishlar olib bormoqda. Ularning tadqiqotlari o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar va didaktik o'yinlarning ahamiyatini o'rganishga qaratilgan.

Masalan, Suvonqulov Xusan To'irovichning "Tarbiya fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish" mavzusidagi dissertatsiyasi o'quvchilarda mustaqil fikrlash, axborot bilan ishlash va ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

Shuningdek, M.X. Eshpulatovning "Tarbiya fani orqali 5-9-sinf o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishni amaliyotdagi holati" nomli tadqiqoti o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda tarbiya fanining o'rni va amaliyotdagi qo'llanilishini o'rganadi. Bundan tashqari, "O'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatish metodikasi" maqolasi o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati va ularni qo'llash usullarini tahlil etadi.

Umuman olganda, tarbiya fanida o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga innovatsion yondashuvlar sohasida olib borilgan tadqiqotlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishda samarali metodlar va amaliyotlarni ishlab chiqishga qaratilgan. Bu tadqiqotlar o'qituvchilar va ta'lim sohasidagi mutaxassislar uchun muhim manba hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tarbiya fani o'quvchilarning shaxsiyati va dunyoqarashini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu jarayonda innovatsion yondashuvlar, jumladan, interfaol metodlar, didaktik o'yinlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalar muhim rol o'ynaydi [3].

Mustaqil fikrlash o'quvchilarning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishlari, o'z fikrlarini erkin ifoda etishlari va tanqidiy tahlil qilishlari uchun zarur bo'lgan muhim ko'nikmadir. Bu ko'nikma o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, muammolarni hal qilishda mustaqil yondashuvni shakllantirish va o'z-o'zini rivojlantirishga yordam beradi.

1. Interfaol metodlar: O'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash uchun interfaol metodlar, masalan, guruhli muhokamalar, rolli o'yinlar va munozaralar qo'llaniladi. Bu metodlar o'quvchilarning fikrlarini erkin ifoda etishlariga va tanqidiy tahlil qilishlariga yordam beradi.

2. Didaktik o'yinlar: "Blits", "Evrika", "So'z toppish", "Do'stingizni toping va masalani yeching", "Bingo", "Zinamaza", "Kim zukko?" kabi didaktik o'yinlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Bu o'yinlar o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, muammolarni hal qilishda mustaqil yondashuvni shakllantirish va o'z-o'zini rivojlantirishga yordam beradi.

3. Zamonaviy texnologiyalar, masalan, interfaol ta'lim platformalari va onlayn resurslar, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu texnologiyalar o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi.

Tarbiya fanida o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda yuqorida ta'kidlangan innovatsion yondashuvlarni amaliyotda qo'llash muhim sanaladi. O'qituvchilar o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olib, turli metod va texnologiyalarni tanlab, ularni ta'lim jarayoniga joriy etishlari kerak [4].

Misol tariqasida mavzu bo'yicha "Case Study" metodi tavsiya etiladi.

O'qituvchining ma'naviy-axloqiy tarbiyasidagi ahamiyati: Case Study

Bu tadqiqot maqolasi o'qituvchining o'quvchilarni ma'naviy va axloqiy jihatdan rivojlantirishdagi o'rnini tahlil qiladi. O'qituvchi faqat ilmiy bilimlar beruvchi emas, balki o'quvchilarning axloqiy savodxonligini oshiruvchi, shaxs sifatida rivojlanishlariga yordam beruvchi muhim bir shaxsdir. Bunda o'qituvchining o'zini tutishi, darslarni qanday tashkil etishi, qanday metodlar qo'llashi o'quvchilarni to'g'ri yo'nalishga boshlashda katta rol o'ynaydi.

Vaziyat: o'rta maktabning 10-sinfida o'qituvchi M. Ismoilov faoliyat yuritadi. U faqat akademik bilimlarni berishdan tashqari, o'quvchilarga axloqiy qadriyatlarini ham singdirishdan mas'ul. Uning sinfida o'quvchilar axloqiy muammolarga duch kelmoqda: o'zaro nizo, noto'g'ri qarorlar qabul qilish, yo'lda qolgan o'quvchilarning noto'g'ri xulq-atvori.

M. Ismoilovning qo'llagan usullari:

A) O'zini misol ko'rsatish.

O'qituvchi o'zining xulqi bilan o'quvchilarga etalon bo'lib xizmat qiladi. U o'quvchilarga halollik, do'stlik va adolatni faqat so'z bilan emas, balki harakatlari bilan ham ko'rsatadi.

Misol: bir kuni sinfda o'quvchilardan biri darsda noto'g'ri javob berganini tan oldi. O'qituvchi uni jazolash o'rniga, o'zini qanday his qilayotganini so'rab, uni xatoni tuzatish va keyingi safar yanada ehtiyotkorlik bilan yondashishga undadi. Bu nafaqat o'quvchining xatoni tuzatishiga, balki boshqa o'quvchilarga ham adolatni tushunishga yordam berdi.

B) Interfaol munozaralar va bahslar

Mr. Ismoilov o'quvchilarga axloqiy masalalar bo'yicha munozara va bahslar tashkil etadi. Bu usul o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga va axloqiy qarorlar qabul qilishda faol ishtirok etishga undaydi.

Misol: bir darsda o'quvchilar "Sinfidagi do'stlik, xiyonatni qanday baholaysiz?" mavzusida bahslashdilar. O'quvchilar bir-birining fikrlarini hurmat bilan tinglab, axloqiy jihatdan to'g'ri qarorlar qabul qilishning muhimligini tushundilar.

C) Jamiyatga Hizmat Qilish Faoliyatlari

M. Ismoilov o'quvchilarga jamiyatda yordam berish va ijtimoiy mas'uliyatni his qilishni o'rgatadi. Ularni turli xayriya tadbirlarida qatnashishga va ijtimoiy faoliyatlarni amalga oshirishga chaqiradi.

Misol: o'quvchilar mahalliy bolalar uyi uchun xayriya tadbiri o'tkazdilar. Bu jarayon o'quvchilarga rahm-shafqat, yordam berish va ijtimoiy mas'uliyatni o'rgatdi. Aynan shunday amaliyotlar orqali ular axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni o'z hayotlarida qo'llashni o'rganadilar.

D) O'zaro hurmat va ustoz-student munosabatlari.

M. Ismoilov o'quvchilarga o'zaro hurmat, samimiyat va yaxshi munosabatlarning axloqiy ahamiyatini o'rgatadi. U doimo o'quvchilarini individual ravishda tinglab, ularga o'z fikrlarini erkin ifoda etishga imkon yaratadi.

Misol: bir kun o'quvchilardan biri darsda boshqa o'quvchiga noxush gaplar aytdi. M. Ismoilov bu holatni darhol muhokama qilib, o'quvchiga o'z xatti-harakatlarini tushuntirib, o'zaro hurmatning ahamiyatini yoritdi.

Natijalar va tahlil. Yil oxiriga kelib, M. Ismoilov o'quvchilarning axloqiy rivojlanishida ijobiy o'zgarishlarni kuzatdi. Ularning o'zaro hurmat, adolat, do'stlik va mas'uliyatni tushunishi sezilarli darajada oshdi. O'qituvchining metodlari, dars jarayonidagi yondashuvlari va shaxsiy misol bo'lishi o'quvchilarga axloqiy shakllanishda yordam berdi.

Ushbu case study o'qituvchining ma'naviy-axloqiy tarbiyada o'rnini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi. O'qituvchining o'z xulqi va harakati orqali o'quvchilarga axloqiy qadriyatlarini singdirish, darslarda faol munozaralar o'tkazish, va amaliyotlarda ijtimoiy mas'uliyatni oshirish orqali ma'naviy tarbiya yanada samarali bo'ladi.

Case study xulosasi. M. Ismoilovning yondashuvi orqali o'qituvchining o'quvchilarga ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini o'rgatishda qanday muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. O'qituvchining o'zini tutishi, ularga misol ko'rsatishi va ijtimoiy faollikka jalb etishi o'quvchilarni axloqiy jihatdan mustahkamlashda katta ahamiyatga ega.

Tahlil va natijalar. Mustaqil fikrlashni rivojlantirishda tarbiya fani o'qituvchisi muhim o'rin tutadi. O'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda bir nechta muhim omillarni hisobga olish lozim:

Tanqidiy fikrlashni rag'batlantirish. Tarbiya fanida o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga yo'naltirish ularning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi. Tanqidiy fikrlash o'quvchilarga masalalarni har tomonlama tahlil qilish, boshqa nuqtai nazarlarni eshitish va o'z fikrlarini asoslash imkoniyatini beradi. Tanqidiy fikrni rivojlantirish o'quvchilarga o'z qarorlarini ongli ravishda qabul qilishni o'rgatadi.

Guruhlar va muhokama jarayonlari. Guruhlarda ishlash va muhokamalar o'tkazish o'quvchilarga fikr almashish, o'z fikrlarini boshqa bilan solishtirish va yangi nuqtai nazarlarni eshitish imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarda muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi. Guruhlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir o'quvchilarga mustaqil fikr yuritishning o'zi bilan birga, boshqalar bilan fikr almashishning ahamiyatini ham o'rgatadi.

Proyekt ishlari va amaliy mashg'ulotlar. Loyiha ishlari va amaliy mashg'ulotlar orqali o'quvchilar hayotiy masalalarni hal qilishga va o'z fikrlarini mustaqil ravishda yaratishga o'rganadilar. Bu turdagi mashg'ulotlar o'quvchilarda mas'uliyatni, yaratish va yangilikka intilishni oshiradi. Imrad tizimida projekt ishlari orqali o'quvchilarning mustaqil ishlashga bo'lgan qiziqishlarini kuchaytirish mumkin, chunki ular o'zlari uchun qiziqarli va amaliy ahamiyatga ega bo'lgan masalalar ustida ishlashadi.

Hikoyalar va misollar orqali o'rgatish. Hikoyalar va real hayotdan olingan misollar yordamida o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatish juda samarali usuldir. O'quvchilar misollar orqali hayotiy axloqiy dilemmasalarni tahlil qilishadi va o'z fikrlarini asoslashni o'rganadilar. Bu usul, o'quvchilarga turli holatlardagi qarorlar va ularning oqibatlarini tushunishga yordam beradi.

O'z fikrini ifodalash va rag'batlantirish. Tarbiya fanida o'quvchilarning o'z fikrlarini erkin va ishonch bilan ifodalashlari muhimdir. O'qituvchi o'quvchilarning fikrlarini tinglaydi, ularni rag'batlantiradi va qo'llab-quvvatlaydi. Bu, o'quvchilarga o'z fikrlarini bayon qilishga bo'lgan ishonchni oshiradi va mustaqil fikrlashni rivojlantiradi.

O'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonida bir qancha ijobiy natijalarga erishildi:

O'quvchilarning tanqidiy va analitik fikrlash ko'nikmalari oshdi. O'quvchilar tanqidiy fikrlashni o'rganib, har bir masalani turli nuqtai nazardan ko'rib chiqish, uni mantiqiy ravishda tahlil qilish va mustaqil ravishda qaror qabul qilishda muvaffaqiyatli bo'ldilar.

Guruh ishlari va muhokamalar orqali o'quvchilarning muloqot va hamkorlik ko'nikmalari rivojlandi. O'quvchilar guruhlarda ishlash va muhokama jarayonlarida o'z fikrlarini erkin ifodalashni o'rgandilar. Ularning jamoada ishlash, fikrlarni tahlil qilish va boshqalar bilan kelishish ko'nikmalari mustahkamlandi.

Loyiha ishlari va amaliy mashg'ulotlar orqali o'quvchilar o'z fikrlarini yaratish va mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirdilar. Amaliy mashg'ulotlar va projekt ishlari o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirib, ular o'zlarini mustaqil ravishda fikr bildirishga undadi.

Hikoyalar va misollar orqali axloqiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalari mustahkamlandi. O'quvchilar hayotiy misollar va axloqiy dilemmasalar yordamida turli vaziyatlarni tahlil qilish va axloqiy qarorlar qabul qilishda ishtirok etdilar. Bu, ularning axloqiy ongini oshirishga xizmat qildi.

Xulosa va takliflar. Tarbiya fanini o'qitishda o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda Imrad asosida yondashuvlar samarali natijalar beradi. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, guruhlarda muhokamalar o'tkazish, projekt ishlari va amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi [5]. O'quvchilar o'z fikrlarini erkin va mustaqil ravishda ifodalashni o'rganadilar, bu esa ularni nafaqat akademik muvaffaqiyatlar, balki ijtimoiy hayotda ham muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi. Shuningdek, Imrad metodida o'qitish orqali o'quvchilar o'z fikrlarini kengaytirib, turli nuqtai nazarlarni o'rganishga va mantiqiy tahlil qilishga o'rgatiladi. Bu yondashuv o'quvchilarda yuqori darajadagi tanqidiy fikrlash va mustaqil qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent. 2021 yil
2. Mavlonova A, Normurodova B. Tarbiyaviy ishlar metodikasi. O'quv qo'llanma. – Toshkent, FAN, 2008-y.
3. Mavlonova R.A., To'rayev O.T., Xasanboyeva O., Xoliqberdiyev K.M. Pedagogika. – Toshkent, O'qituvchi, 1998.
4. Payzibayeva M. Boshlang'ich ta'limda tarbiya fani. Darslik. Namangan. 2022 yil 48-51 bet
5. Mirkosimov M. Maktabni boshqarishning nazariy va pedagogik asoslari. "O'qituvchi", 1996
6. Shodmonova Sh., Tilobova N. "Tarbiyaviy ishlar uslubiyoti" o'quv predmetidan ta'lim texnologiyasi – T.: TDIU, 2006.